

Celgetal blijft stabiel, maar percentage koeien

De balans na twee jaar

Hoe gaat het met de uiergezondheid van de Nederlandse melkkoeien nu veehouders al twee jaar lang hun koeien selectief droogzetten? Uit een eerste analyse door CRV, Zoetis en Wageningen UR blijkt dat het celgetal stabiel is gebleven. Minder goed nieuws is dat het percentage koeien dat met een nieuwe infectie uit de droogstand komt, is toegenomen.

tekst Inge van Drie

Twee jaar werken Nederlandse melkveehouders inmiddels met de Richtlijn selectief droogzetten. Bij het droogzetten van koeien met een celgetal lager dan 50.000 cellen per milliliter of van vaarzen met een celgetal lager dan 150.000 cellen per milliliter komen er geen droogzetantibiotica meer aan te pas. Mede door het selectief droogzetten is het antibioticagebruik in Nederland flink gedaald. Maar wat is het effect van selectief droogzetten op de uiergezondheid van de Nederlandse melkkoeien? Otlis Sampimon, area veterinary manager bij farmaceut Zoetis, was nieuwsgierig naar het antwoord op die vraag. 'Bij bedrijfsbezoeken hoorde ik veehouders bijvoorbeeld zeggen dat ze in de zomer echt niet zonder droogzetters konden. Maar klopt dat? En zijn dat dan incidenten of is er sprake van een breder probleem? Om te monitoren wat er precies in de droogstand gebeurt, heb je data nodig; dan weet je waar je over praat.' Sampimon klopte daarom aan bij veeverbeteringsorganisatie CRV, die dankzij mpr over veel data beschikt. 'Met die data kunnen we in beeld brengen wat de trends zijn in celgetal en uiergezondheid', geeft CRV-onderzoeker Kirsten Huijps aan. Het grootste deel van de gegevens is geanalyseerd binnen de afstudeeropdracht van Jacky Rademacher, student Dierwetenschappen, die mede begeleid is door Ariëtte van Knegsel, onderzoeker van Wageningen UR.

Lichte verbetering uiergezondheid

Huijps keek in haar onderzoek in eerste instantie naar de algehele uiergezondheid. Ze selecteerde duizend willekeurige Nederlandse bedrijven en vergeleek over een periode van vijf jaar het bedrijfscelgetal, het percentage nieuwe infecties gedurende de hele lactatie en het percentage dieren met een verhoogd celgetal op een bedrijf. Haar conclusie: 'Eigenlijk zien we voor alle drie kenmerken nauwelijks verschil tussen de periode voordat het selectief droogzetten werd geïntroduceerd en daarna. De trend is eerder dat de uiergezondheidskenmerken licht verbeteren dan verslechteren.'

Huijps wijst op figuur 1, die het celgetalverloop over de periode 2011 tot en met 2015 in beeld brengt. Ze

nam daarvoor bewust het bedrijfscelgetal van de mpr in plaats van het tankcelgetal. 'Het tankcelgetal ligt vaak iets lager, omdat niet alle veehouders de melk van koeien met een te hoog celgetal in de tank terecht laten komen.' In de figuur is zichtbaar dat het gemiddelde celgetal de afgelopen vijf jaar nauwelijks is veranderd. Gemiddeld komt het celgetal uit op 193.000 cellen per milliliter.

Het percentage nieuwe infecties over de hele lactatie ligt gemiddeld op zo'n negen procent. 'En gedurende de afgelopen vijf jaar daalt dat percentage zelfs licht', geeft Huijps aan. Dat geldt ook voor het percentage koeien met een verhoogd celgetal, voor vaarzen en koeien met respectievelijk 150.000 en 250.000 cellen per milliliter. Lag dat begin 2011 nog op zo'n 20 procent, in 2015 is dat afgenomen naar 18,5 procent. 'Gemiddeld genomen kunnen we stellen dat de BV Nederland qua algehele uiergezondheid niet uit de pas loopt', stelt Sampimon. 'Het selectief droogzetten heeft in de afgelopen twee jaar geen negatief effect gehad op de uiergezondheid over de hele lactatie. Wellicht komt dat omdat we de afgelopen jaren meer aandacht zijn gaan besteden aan uiergezondheid en aan de droogstand in het bijzonder.'

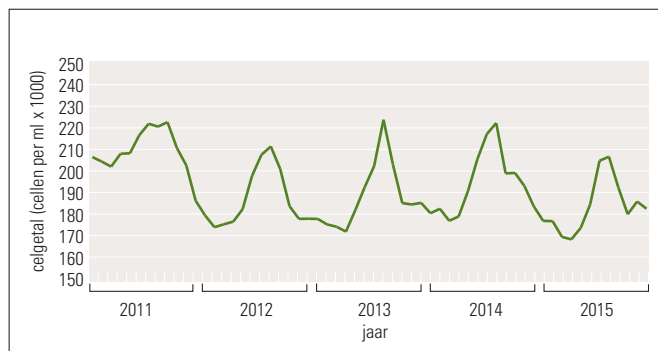
Meer nieuwe infecties na afkalven

Op de algehele uiergezondheid lijkt het invoeren van de Richtlijn selectief droogzetten dus geen negatief effect te hebben. Maar wat gebeurt er precies in de droogstand? Om die vraag te beantwoorden selecteerde Huijps 3500 over heel Nederland verspreide willekeurige bedrijven met verschillende productieniveaus en minstens 70 koeien. Ze keek op die bedrijven onder meer naar het percentage koeien dat met een laag celgetal de droogstand inging en met een hoog celgetal de droogstand uitkwam. Huijps baseerde zich daarbij op de laatste mpr voor de droogstand en de eerste mpr na afkalven.

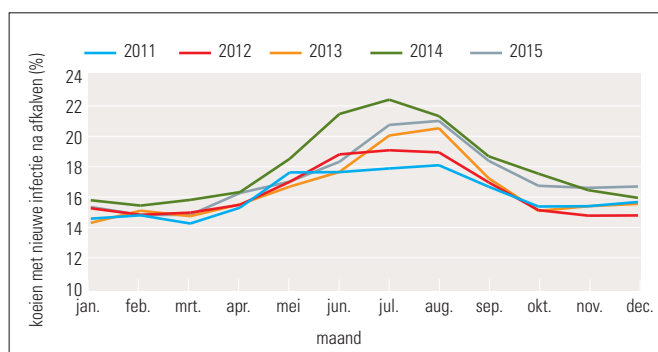
Dit keer waren de resultaten minder gunstig. In 2011 kwam gemiddeld achttien procent van de koeien met een verhoogd celgetal uit de droogstand (figuur 2). In 2015 was dat gestegen naar 21 procent. 'Dat betekent dat er van de 100 koeien die met een laag celgetal de

met nieuwe infectie na afkalven neemt toe

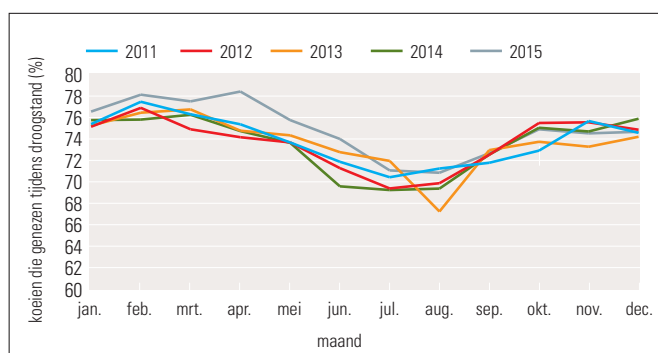
selectief droogzetten

Figuur 1 – Celgetalverloop in de periode 2011 tot en met 2015 (bron: CRV)

Figuur 2 – Percentage koeien dat met een nieuwe infectie uit de droogstand komt (bron: CRV)

Figuur 3 – Percentage koeien dat geneest tijdens de droogstand (bron: CRV)

droogstand ingaan, er 21 met een hoog celgetal uitkomen. Als je dat bekijkt over totaal Nederland, gaat het over een flink aantal koeien. Bovendien zijn dit gevaarlijke infecties; deze koeien moeten de hele lactatie nog door, moeten nog een piekproductie doormaken en dan nog een keer opnieuw droog.’ Vooral in 2014 lagen de percentages flink hoger, al kan Huijps dat wel verklaren. ‘2014 was een geweningsjaar; veehouders werkten voor het eerst met de

nieuwe richtlijnen. Bovendien heeft een deel van de veehouders zijn koeien, ook die met een minder goede uiergezondheid, langer aangehouden omdat het quotum er begin 2015 af zou gaan.'

Een andere verklaring kan volgens Sampimon zijn dat sommige veehouders de laagcelgetalkoeien onbehandeld de droogstand in laten gaan. 'Dan doe je niks fout, zo is de achterliggende gedachte. Maar de vorming van de natuurlijke keratineprop in de speen duurt ruim tien dagen. Nieuwe infecties kunnen in die periode makkelijk toeslaan. Het gebruik van een teatsealer kan een groot deel van die nieuwe infecties voorkomen.'

Verschil tussen veehouders

Zorgwekkend is volgens Sampimon en Huijps wel dat het percentage koeien dat met een verhoogd celgetal uit de droogstand komt in 2015 weliswaar is afgenomen, maar niet terug is op het basisniveau van 2011. 'Sterker nog, we zien dat het aantal nieuwe infecties na afkalven eind 2015 hoger is dan begin 2015. We starten 2016 dus ook weer iets minder gunstig', aldus Sampimon.

Het percentage nieuwe infecties na afkalven zou eigenlijk op minder dan tien procent moeten liggen, geeft Sampimon aan. 'Dat is het streefgetal, maar dat halen we gemiddeld bij lange na niet. Maar ik zie wel verschillen tussen veehouders. Er zijn bedrijven met meer dan dertig procent nieuwe infecties, maar er zijn ook veehouders die standaard tussen de drie en vijf procent nieuwe infecties scoren.'

De analyse van de mpr-data toont ook aan dat de verschillen tussen bedrijven steeds groter worden, laat Huijps zien. 'De bandbreedte wordt groter. In 2011 zaten de bedrijven dichter bij elkaar dan in 2015.'

Huijps keek ook naar het percentage genezing in de droogstand, ofwel het percentage koeien dat met een hoog celgetal de droogstand ingaat en met een laag celgetal eruit komt. Dat percentage lag in 2014 wat lager, maar in 2015 lijkt het juist weer beter te gaan dan de andere ja-

ren. 'Wellicht besteden veehouders meer aandacht aan hygiëne rondom het droogzetten en werken ze schoner. Ook zou het kunnen dat ze er beter in slagen om de productie vóór de droogstand naar beneden te krijgen', denkt Huijps, die ook constateert dat het percentage koeien dat met een hoog celgetal de droogstand ingaat, steeds lager wordt. 'In 2011 lag dat nog op 29 procent, in 2015 was dat gedaald naar 24 procent. Andersom geredeneerd gaan er dus meer koeien met een laag celgetal de droogstand in.'

Het streefgetal van 80 procent genezing in de droogstand dat Sampimon noemt, halen de meeste bedrijven nog niet. 'Vooral in de zomermaanden moeten bedrijven alle zeilen bijzetten. Als in de afkalfstal de hygiëne minder goed is, groeit het aantal omgevingskiemen explosief en treden er meer nieuwe infecties op.'

Droge koe op voetstuk

Op grond van de resultaten pleit Huijps voor het nog scherper selecteren van de koeien die zonder antibiotica drooggezet worden. 'Nu beslissen we dat op basis van het celgetalniveau. Maar misschien moeten we ook kijken naar de mastitishistorie, het productieniveau en het lactatienummer van het dier, het tankcelgetal of zelfs de genetische aanleg. Ik zou liever een koe met een celgetal van 70.000 zonder mastitisverleden droogzetten zonder antibiotica dan een koe met een celgetal van 50.000 tijdens de laatste mpr die wel drie keer mastitis heeft gehad.'

In het project Droogstand op Maat werkt Wageningen UR al aan een analyse van koekenmerken vóór de droogstand die de uiergezondheid na afkalven beïnvloeden. Sampimon zoekt het liever in het aanscherpen van het droogstandsmanagement. 'Droogzetten met antibiotica was een basisprincipe om de uiergezondheid stabiel te houden. We moeten nu met andere ogen naar de droogstand kijken en de droge koe op een voetstuk plaatsen. Wat je verliest in de droogstand, win je niet meer terug in de lactatie.'

Rust, reinheid en regelmaat zijn daarbij belangrijk, stelt Sampimon. 'Zorg voor ruime en schone boxen, controleer de droge koeien twee keer per dag en maak een opdrooggroep, zodat koeien met minder melk de droogstand ingaan. En als de opstartgroep op stro ligt, zorg er dan voor dat de laag stro zo dik is dat de spenen droog blijven als de koe ligt.'

Kengetallen rond droogstand

Nog lang niet alle veehouders kennen de kengetallen die de uiergezondheid rondom de droogstand in beeld brengen, stelt Sampimon. 'Als je veehouders vraagt naar hun BSK of tankcelgetal, dan hebben ze het antwoord meteen paraat. Maar als je vraagt naar het percentage nieuwe infecties na afkalven of het percentage genezing tijdens de droogstand, blijft het vaak stil. Daar is nog wel wat te winnen.'

Sampimon ziet daarin ook een rol weggelegd voor dierenartsen. 'Droogzetters en teatsealers waren vroeger vaak "over-de-counter"-producten; dierenartsen leverden deze producten zonder specifiek advies. Nu moedig ik dierenartsen aan om het droogstandsbeleid onderdeel te laten zijn van hun bedrijfsbegeleiding. Daar moeten ze energie in steken.'

Conclusies

- In de periode 2011-2015 blijft het gemiddeld celgetal stabiel, terwijl het percentage nieuwe infecties en het percentage koeien met een verhoogd celgetal licht daalt.
- Het percentage koeien dat met een laag celgetal de droogstand ingaat en met een hoog celgetal de droogstand uitkomt, stijgt van 18 procent in 2011 naar 21 procent in 2015.
- Het aantal koeien dat met een hoog celgetal de droogstand ingaat, daalt van 29 procent in 2011 naar 24 procent in 2015.